

Een regeling over de bijdrage van de abdij van Averbode in de gemeentelijke grondbelastingen in Bolderberg, 1796

Rombout Nijssen

In de loop der tijden zijn een beperkt aantal archiefstukken van de gemeenten in het land van Vogelsanck in het archief van het kasteel terechtgekomen. Het is niet onwaarschijnlijk dat de beheerders van gemeentelijke archieven in onzekere tijden van oordeel waren dat het kasteel de meest veilige plek was om hun archief onder te brengen. Een van de stukken die zo in het archief van Vogelsanck terechtkwamen, is een register met de titel *schattregister der gemynte van Bolderbergh*.¹ Het register werd samengesteld aan het einde van de achttiende eeuw, maar het is niet gedateerd. Het bevat de namen van personen en organisaties die in Bolderberg grond in bezit hadden, en die daarvoor een bijdrage in de gemeentelijke grondbelastingen verschuldigd waren, met een aanduiding van hun bezittingen in Bolderberg en van het bedrag dat zij daarvoor verschuldigd waren. Grondbelastingen waren in Bolderberg alleen verschuldigd voor in cultuur gebrachte gronden. Voor heidegrond moest niet betaald worden. Na die gegevens bevat het register een afschrift van een notariële akte van 13 februari 1796, waarin een regeling over de betaling van grondbelastingen door de abdij van Averbode afgesproken wordt. Op de inhoud van die regeling gaan we in dit artikel verder in.

Naargelang de financiële noden van de gemeente werden er in Bolderberg jaarlijks één of meerdere schatheffingen geheven. Een aantekening in het register vertelt ons dat nadat de hieronder beschreven regeling in voege ging, iedere schatheffing 86 gulden, 13 stuivers en 2 oord zou opbrengen, waarvan 30 gulden betaald moesten worden door de abdij². Daarmee weten wij dat de abdij ruim een derde van de belaste landerijen in Bolderberg in bezit had.

Hoewel de bezitters van in cultuur gebrachte gronden in Bolderberg een aandeel in de schatheffing betaalden dat in verhouding stond tot de oppervlakte van hun bezit, waren die bezittingen tot aan het einde van de achttiende eeuw niet systematisch opgemeten. Voor het vaststellen van de oppervlakte werd uitgegaan van de aangifte door de bezitters ervan. Het feit dat alle gemeentenaren in Bolderberg ongeveer evenveel verstand hadden van de oppervlakte van percelen, garandeerde tot op zekere hoogte dat er bij de aangifte van de

oppervlakte van percelen niet ver van de werkelijkheid werd afgeweken. Voor de abdij van Averbode werd een uitzondering gemaakt op deze regel. Haar aandeel in iedere schatthefving bedroeg van oudsher 12 gulden en 19 stuivers.

Aan het einde van de achttiende eeuw stond dat bedrag niet meer in verhouding tot de oppervlakte van de bezittingen van de abdij in de gemeente en de inwoners van Bolderberg vonden het tijd dat de abdij een evenredige bijdrage aan de gemeentekas zou leveren. In de abdij dacht men daar anders over en was men er van overtuigd dat de oude regeling niet toevallig tot stand gekomen was. Om een einde te maken aan de slepende onenigheid over de bijdrage van Averbode in de gemeentelijke belastingen werd tussen beide partijen overlegd, wat begin 1796 tot een voorlopig akkoord leidde. Notaris Livinus Goffin van Hasselt werd uitgenodigd om op 13 februari in Bolderberg ten huize van Florens Claes, die ook de gemeentelijke secretaris was, het voorlopig akkoord in een notariële akte vast te leggen. Die dag waren daar ook pater Gommarus van den Wijngaerd van de abdij van Averbode en een groep van twaalf inwoners van Bolderberg aanwezig: burgemeester Henrick Jeuris, voormalig burgemeester Peeter Joannes Corthouts, Lambert Maris, Peeter Jeuris den Jongen, Jan Van Paeschen, Libertus Rijckx, Thomas Hubert, Wilhelmus Ryckx, Joannes Cleeren, Laurens Van Gelderen, Melchior Nicolaes Pouls en Florens Claes. De pater trad op als gevolmachtigde voor de abdij en de twaalf mannen van Bolderberg vertegenwoordigden ook *de andere absente ingesetene der voorschreven gemijnte Bolderbergh*, die *insgelycks* voor deze vergadering waren opgeroepen.

Beide partijen verklaarden tegenover de notaris in te stemmen met de volgende regeling: de abdij zou voor haar bezittingen in Bolderberg vanaf het aanslagjaar 1795 in iedere schatthefving 30 gulden bijdragen, in plaats van 12 gulden en 19 stuivers zoals tot dan toe de gewoonte was (art. 1). Blijkbaar had de abdij haar papieren niet goed op orde³, want er werd ook overeengekomen dat *in cas de abdije van Averbode haere papieren bekomen hebbende*, zij zou kunnen bewijzen dat er gronden waren op basis waarvan zij niet tot een hogere bijdrage van 12 gulden en 19 stuivers in iedere heffing verplicht was, dat de zaak dan *aen eenen, twee, drij of vier* door beide partijen aan te stellen *rechtsgeleerde* zou voorgelegd worden. De partijen beloofden zich in dat geval aan het oordeel van die geleerden te zullen houden, *sonder appel* (art. 2). In geval die geleerden zouden beslissen dat de abdij niet verplicht kon worden meer dan 12 gulden en 19 stuivers in iedere heffing bij te dragen, dan zou de gemeente aan de abdij moeten terugbetalen wat zij ondertussen teveel betaald zou hebben (art. 3). Anderzijds, indien de geleerden van oordeel zouden zijn dat de abdij meer dan 30 gulden zou moeten betalen, dan zou de abdij het tekort, te rekenen vanaf het aanslagjaar 1795, moeten bijbetalen (art. 4). Blijkbaar werd er over gedacht de gemeente en de percelen door een landmeter te laten opmeten, want in het vijfde en laatste artikel werd bepaald dat *bij aldien de gemijnte sou worden gemeten*, de abdij en alle andere bezitters van landerijen in Bolderberg schatting zouden moeten betalen in verhouding tot de gemeten oppervlakte van hun landerijen.

Zoals gebruikelijk sluit de notaris zijn akte af met de vermelding dat zij opgesteld werd in aanwezigheid van twee getuigen, met name advocaat Brouwers en Marie Christiene Beckers, en dat de partijen er mee instemmen dat de akte geregistreerd zal worden waar dat nodig zou zijn.

Tekstuitgave: Archief van het kasteel van Vogelsanck, nr. 1350

Desen derthienden februarij 1796, voor mij ondergeschreven notaris binnen de stadt Hasselt residerende, in de presentie der naergenoemde getuijgen, comparerden persoonelyck den seer eerweerdigen heer Gommarus van den Wijngaerd, proviseur en generaelyck geconstitueerden der abdije van Averbode, order van Premonstrijt, ter eenre, ende de eersaeme mannen Henrick Jeuris, regerende borgemeester der gemynte Bolderbergh, Peeter Joannes Corthouts, oudtborgemeester, Lambert Maris, Peeter Jeuris den Jongen, Jan Van Paeschen, Libertus Rijckx, Thomas Hubert, Wilhelmus Ryckx, Joannes Cleeren, Laurens Van Gelderen, Melchior Nicolaes Pouls ende Florens Claes, alle ten effecte ondergeschreven op henne gewoonelycke maniere geconvinceert ende vergaedert sijnde op de schans binnen Bolderbergh, gewoonelycke vergaederplaetse, sprekende ende caverende voor de andere absente ingesetene der voorschreven gemeijnte Bolderbergh, insgelycks ten desen geconvinceert, ter andere syde parthyen, alwelcke comparanten om alle geschillen ten opsichte der schattingen van de goederen der voormelde abdije onder gemelde gemeijnte Bolderbergh gelegen uijt te maeken, sijn geaccordeert ende geconvinceert, alsoo sij accordeeren, convinceeren ende transigeren mits desen provisionelijck ende sonder eenige de minste prejudicie, op de maniere als volght, te weten:

- 1° Dat de abdije, hebbende van over menige jaeren voer haere goederen onder Bolderbergh gelegen, sonder eenige prejudicie, de schattinge betaelt met twelf guldens en negenthien stuijvers in ider heffinge, sal aenvanck nemende met 't jaer 1795 en voer het toecomende van jaer tot jaer, in plaets van 12-19, voor schattinge betaelen in ider heffinge dertigh guldens en soo naer advenant dat de heffingen vermeerdert of vermindert worden, dit naer proportie der lasten.*
- 2do Soo nochtans dat, in cas de abdije van Averbode haere papieren bekomen hebbende, conde bewijsen dat sij tot geene soo ordinaire of extraordinaire schattingen boven die twelf guldens negenthien stuijvers soude wesen gehouden, in sulcken geval parthijen de saeke sullen submitteeren aen eenen, twee, drij of vier rechtsgeleerde, welcke sij daertoe sullen assumeeren om aldus de saake ex aequo et bono te reguleeren, parthijen sig verobligerende sig te sullen houden aen de dicisie der te benoemene rechtsgeleerde, sonder appel.*
- 3tio Indien bij alsulcke eventueele decisie bevonden sou worden dat de abdije tot geene verhooginge der schattinge boven die twelf guldens negenthien stuijvers sou wesen gehouden, soo sal de gemijnte Bolderbergh aen voormelde abdije moeten restituereen alle verhooginge van schattinge die de abdije uyt kracht deser transactie mogelyck sal betaelt hebben.*

- 4to *Integendeel, indien bevonden wierdt dat de abdije met dese verhooginge de volle quote der schattinge voor haere goederen niet en betaelde, soo sal voormelde abdije gehouden sijn van te suppleeren allen 't gheene sij sal bevonden worden van voor het jaer 1795 en volgende te wijnigh betaelt te hebben.*
- 5to *En bij aldien de gemijnte sou worden gemeten, soo sal de abdije beneffens andere geerfde en eygenaeren gehouden sijn de schattinge van haere goederen bonders-gelanck te betaelen.*

Alles welck parthijen wedersijts belooven exactelyck nae te komen ende te volbrengen, sig deswegens verobligerende ende verbindende soo naer recht, consenterende in realisatie ende approbatie deser waer noodigh, met constitutie daertoe soo naer stiel, waerover hebben gestipuleert. Aldus gedaen ende gepasseert ten huijse van Florens Claes, genaemt de Schans, binnen Bolderbergh, presenten aldaer als getuijgen ten desen versoght den heer advocaet Brouwers ende Marie Christiene Beckers, dewelcke beneffens parthijen comparranten ende mij notaris d'origineele deses hebben onderteekent.

Signatum erat Liv. Goffin notarius imatriculatus Leodiensis ad premissa requisitus in fidei.

Quod attestor Florens Claes scriba comunitatis in Bolderbergh per copiam copiae in fidei dem subscripsit.

- 1 Archief van het kasteel van Vogelsanck, nr. 1350.
- 2 Geldbedragen werden in de achttiende eeuw uitgedrukt in guldens, stuivers en oorden. Vier oorden maakten één stuiver en in een gulden gingen twintig stuivers.
- 3 Mogelijk hield dit verband met de aanhechting van ons land bij de Franse Republiek in de jaren 1795-1796, en met de afschaffing van de abdijen later in 1796.

Adres van de auteur:
Rijksarchief
Bampsiaan 4
3500 Hasselt